

**UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASASIDA TA'LIM VA TARBIYANI
TASHKIL ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.**

Hatamova Ma'rifat Yorqin qizi.
Jizzax davlat pedagogika universiteti tayanch doktoranti.
Tel: +998905382505

Annotatsiya. Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ta'lim va tarbiya tizimini takomillashtirishning nazariy asoslari ko'rib chiqiladi. Ta'lim va tarbiyaning shaxsiy rivojlanishdagi roli, shuningdek, yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalashning ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda shuningdek, ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion usullardan foydalanish orqali o'quvchilarning ma'naviy va axloqiy fazilatlarini shakllantirish masalalari ham muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar. Ma'naviy ta'lim, tarbiya, ta'lim tizimi, pedagogik texnologiyalar, innovatsion usullar, milliy qadriyatlar, talaba shaxsi, uzluksiz ta'lim.

Abstract. This article examines the theoretical foundations for improving the system of education and upbringing in general secondary education institutions. The role of education and upbringing in personal development, as well as the importance of educating the younger generation based on national and universal values, are analyzed. The study also discusses the formation of students' spiritual and moral qualities through the use of modern pedagogical technologies and innovative methods in the educational process.

Keywords. Spiritual education, upbringing, education system, pedagogical technologies, innovative methods, national values, student personality, continuous education.

Аннотация. В данной статье рассматриваются теоретические основы совершенствования системы образования и воспитания в общеобразовательных средних учебных заведениях. Анализируется роль образования и воспитания в личностном развитии, а также важность воспитания молодого поколения на основе национальных и универсальных ценностей. В исследовании также

обсуждается формирование духовно-нравственных качеств учащихся посредством использования современных педагогических технологий и инновационных методов в образовательном процессе.

Ключевые слова: духовное воспитание, воспитание, система образования, педагогические технологии, инновационные методы, национальные ценности, личность учащегося, непрерывное образование.

Dunyodagi barcha bilim va tajribalar - so'zlar, tushunchalar, idroklar va xulosalar inson faoliyati bilan bevosita yoki bilvosita bog'liq holda paydo bo'ladi, rivojlanadi va takomillashib boradi. Biroq, insoniyat mavjud ekan, o'z ahamiyatini hech qachon yo'qotmaydigan shunday buyuk hodisa mavjudki, bu ma'naviyatdir. Ma'lumki, insonning ham tashqi, ham ichki dunyosi bor. Fikrlar, maqsadlar, intilishlar va his-tuyg'ularni o'z ichiga olgan ichki dunyo ma'naviyatni ifodalaydi. Oziq-ovqat jismoniy kuch bergani kabi, ma'naviyat ham inson hayotiga ichki kuch va ma'no beradi. U tug'ma emas, balki o'rganish va tajriba orqali shakllanadi. Ijtimoiy rivojlanishning barcha bosqichlarida ma'naviy tarbiya masalasi eng muhim masalalardan biri bo'lib kelgan. Insonning dunyoqarashi, e'tiqodlari, axloqi va ichki pokligi uning ma'naviy dunyosi bilan bevosita bog'liq. Inson bilim va ko'nikmalarga ega bo'lsa ham, ma'naviyatsiz u jamiyatning yetuk a'zosi bo'la olmaydi.

Zamonaviy sharoitda yoshlarda vatanparvarlik, halollik, mehnatsevarlik va insoniylik kabi fazilatlarni shakllantirish ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biridir. Chunki ma'naviy bo'shliq mavjud bo'lganda, inson ongiga zararli g'oyalar va mafkuralar ta'sir qilishi mumkin [4;5]. Globallashuv davrida ta'lim va tarbiya tizimini mustahkamlash hamda yoshlarni salbiy ta'sirlardan himoya qilish barqaror ijtimoiy rivojlanishning asosiy kafolatidir.

Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasiga muvofiq, yoshlarda vatanparvarlik, mas'uliyat, bag'rikenglik va huquqiy madaniyat kabi ma'naviy fazilatlarni bosqichma-bosqich shakllantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Ushbu konsepsiyada tarbiya jarayonida oila, ta'lim muassasalari va jamiyat o'rtasidagi hamkorlikning, shuningdek, yoshlarni internet va ommaviy axborot vositalari orqali tarqatiladigan zararli axborotdan himoya qilishning muhimligi ta'kidlangan. [2]

Ta'lim jarayonida ma'naviy tarbiya asosiy yo'nalishlardan biridir. Bilim va ko'nikmalar faqat axloqiy qadriyatlar bilan birlashtirilganda samarali natijalar beradi.

Agar talaba bilimli bo'lsa-yu, lekin ma'naviy jihatdan yetuk bo'lmasa, ular jamiyat uchun foydali bo'lmasligi mumkin. Ma'naviy tarbiya - bu insonning ichki dunyosini axloqiy qadriyatlar, e'tiqodlar va axloqiy me'yorlar asosida shakllantirish jarayonidir. U insonning dunyoqarashini, turmush tarzini va ijtimoiy munosabatlarini belgilaydi. [3;3-4] Ta'lim va tarbiyani bir-biridan ajratib bo'lmaydi. Faqat ular uyg'unlikda tashkil etilgandagina ular har tomonlama rivojlangan, axloqiy jihatdan yetuk va intellektual rivojlangan shaxslarni shakllantirishi mumkin. O'zbekistonda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar yoshlarni zamonaviy kompetentsiyalar va qadriyatlarga asoslangan holda shakllantirishni talab qiladi [1]. Biroq, amalda mas'uliyat va tashabbuskorlik kabi ba'zi fazilatlar ko'pincha nazariy bo'lib qoladi va real hayotdagi xatti-harakatlarga aylantirilmaydi [4;9].

Bugungi kundagi tez tez uchrab turgan muammolardan biri ma'naviy tarbiyaga oid metodologik materiallar va darsliklarning yetarli emasligidir. Shuning uchun o'qituvchilar pedagogika, psixologiya va unga bog'liq fanlar bo'yicha chuqur bilimga ega bo'lishlari kerak. Ma'naviyat va tarbiya ajralmas tushunchalardir. Ma'naviyat milliy merosga hurmat va umuminsoniy qadriyatlarni tushunishni aks ettiradi. Zamonaviy sharoitda ma'naviy ta'lim tobora innovatsion pedagogik texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya vositalari bilan integratsiyalashib bormoqda. Bu jarayonda umumiy o'rta ta'lim muassasalarining roli juda muhim, chunki maktab yillari axloqiy qadriyatlar va dunyoqarashni shakllantirishning eng muhim davri hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, ma'naviy ta'lim zamonaviy talqinida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni birlashtiradi. Yoshlarda vatanparvarlik, insoniylik, bag'rikenglik va mas'uliyat kabi fazilatlarni shakllantirish ta'limning asosiy maqsadlaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev, Sh.M. (2021). Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini takomillashtirish bo'yicha videokonferensiyadagi nutq.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi (2019). Uzluksiz ma'naviy ta'lim konsepsiyasi.
3. Karimov, B., Norboyev, O., Ziyayev, F. (2021). Ma'naviyat asoslari. Toshkent, 3-4 bet.
4. Ibraimov, X., Qur'onov, M. (2023). Umumiy pedagogika. Toshkent, 5–9-bet.